

Nr 49.

Ankom till Riksdagens kansli den 30 april 1912 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om antagande af en provisorisk lag, i syfte att stat eller kommun måtte erhålla rätt till förvärfvande genom expropriation i vissa fall af marken till lägenheter å ofri grund.

Närvarande: herrar Widén, Lindhagen, Stärner, af Ekenstam, Trana*), Gezelius*), grefve Mörner*), von Baumgarten, Olsson i Hof*), Rogberg, Petersson i Lidingö villa-stad, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Olsson i Broberg*), Olsson i See och Persson i Norrköping.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 212, har herr *Carl Lindhagen* anfört följande:

»En fråga, som på senare tider tilldragit sig uppmärksamheten, är angelägenheten att skydda lägenhetsinnehafvare, hvilka äga hus på ofri enskild grund, från att vid besittningstidens utgång blifva satta i allehanda trångmål af jordägaren. Riksdagen skref år 1907 i en del af ämnet och sedan har det delvis berörts både i expropriationskommitténs och torpkommitténs förslag. Motionsvis förelåg saken äfven vid 1911 års riksdag och har jämväl denna riksdag gjort sig påmind.

Emellertid, under denna väntan går tiden förlorad för en stor del af dem, som skulle hjälpas. Jag vet, att för många af de mest hotade gäller det just åren 1912 och 1913. Gifvetvis går intet år förbi utan att så blir händelsen. Då måste väl statsmakten i afvaktan på de stora utredningarne »provisoriskt» träda hjälpande emellan.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 9 saml. 45 häft. (Nr 49.)

Det hemställes således: att Riksdagen ville för sin del besluta en provisorisk lag med viss kortare giltighetstid, som gifver rätt för stat eller kommun att i skäligen fall genom expropriation förvärfva marken till lägenheter på ofri grund, d. v. s. då byggnaden men ej marken tillhör lägenhetshafvaren.

Vederbörande utskott torde närmare formulera förslaget.»

*Utskottets
yttrande.*

Otvifvelaktigt är att, såsom motionären framhåller, lägenhetsinnehafvare, som äro ägare till byggnader på ofri enskild grund, i de flesta fall befinna sig i en synnerligen otrygg ställning. Äfven om de genom in-teckning eller, enligt den nya lagen angående nyttjanderätt till fast egendom, genom skriftlig afhandling kunna trygga sin besittningsrätt till tomten eller lägenheten under upplåtelse-tiden, äfventyra de i allt fall att vid nyttjanderättstidens slut nödgas bortflytta sina byggnader eller för att undgå detta på vida hårdare villkor än förut söka få upplåtelsen förnyad, därest ej, såsom ofta torde vara fallet, åbyggnaderna vid besittningstidens slut skola jämlikt upplåtelseaftalet utan lösen tillfalla markägaren. Äfven under själfva besittningstiden kunna villkoren mången gång vara obilliga och värdet af besittningen förringas genom hvarjehanda vid densamma fästade villkor eller äfventyr.

Utskottet finner sålunda i likhet med motionären det vara en samhällsangelägenhet af synnerlig vikt att dylika lägenhetsägare beredas en mera tryggad ställning. Särskildt synes därvid framstå såsom angeläget, att åtgärder vidtagas till förhindrande af att lägenhetsinnehafvare vid besittningstidens slut alldeles beröfvas frukterna af det arbete, som de medelst byggnader eller förbättringar på lägenheten nedlagt.

Såsom motionären erinrat, hafva ock de här anmärkta missförhållandena redan ådragit sig lagstiftarens uppmärksamhet.

Rörande en viss kategori af lägenhetsinnehafvare har Riksdagen förut hos Kungl. Maj:t påkallat åtgärder. I skrifvelse den 30 april 1907 anhöll nämligen Riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder särskildt med anlitande af expropriation i ändamål att vid fiskelägen, stationssamhällen och andra områden på landet, där en sammanträngd befolkning bor eller kan uppstå, på ett mera tillfredsställande sätt än hittills ordna förhållandena med afseende å redan befintlig eller för samhällets utvidgning erforderlig tomtmark.

Sedan nämnda skrifvelse öfverlämnats till den för verkställande af revision af expropriationslagstiftningen den 20 mars 1908 tillsatta kom-

mittén, har denna kommitté den 15 september 1910 afgifvit förslag till lag om expropriation m. m. Enligt 1 § i detta förslag får expropriation ske i det fall att Konungen pröfvar nödigt, att fast egendom tages i anspråk för »allmänt gagn», hvilken bestämmelse såsom af kommitténs förslag i öfrigt framgår, afsett att omfatta jämväl de i Riksdagens ofvannämnda skrifvelse angifna ändamål. Därjämte har i förslaget 84 och 85 §§ meddelats särskilda bestämmelser med afseende på det slag af expropriation, som här är i fråga. Dessa bestämmelser förutsätta att, om vid järnvägsstation, hamnplats eller fiskeläge eller å annan ort med större sammanträngd befolkning boningshus till större antal uppförts å annans än husägarnas mark, sådan mark kan till tryggande af dessas ställning af kronan, kommun eller municipalsamhälle exproprieras; och skall, då sådan expropriation ägt rum, nye ägaren till marken vara pliktig att till enhvar husägare, som det begär, upplåta den till hans hus hörande tomt med den jämkning, som kan erfordras för genomförande af stadsplan och tomtindelning. Sådan upplåtelse skall göras med tomträtt, om ej markägaren hellre vill sälja tomten till husägaren eller mellan dem träffas arrendeaftal rörande tomten. Om försäljning sker, skall, om annat ej aftalas, köpeskillingen utgöras af den för tomten utgifna expropriationsersättningen samt å tomten belöpande del af expropriationskostnaden.

Frågan om åtgärder till betryggande af deras ställning, som äga byggnader på ofri grund, har jämväl i annat sammanhang upptagits till behandling. Sedan åt särskilda sakkunnige uppdragits att inom jordbruksdepartementet biträda för utredning af frågan om orsakerna till den tillbakagång af torpareklassen, som under senare tid ägt rum i vårt land, samt om och i hvad mån berörda företeelse kunde vara af beskaffenhet att föranleda särskilda åtgärder från statens sida, hafva de sakkunnige (den s. k. torpkommissionen) den 6 maj 1911 afgifvit, bland annat, förslag till lag om lösningsrätt för innehafvare af vissa på fyrtionio år eller längre tid afsöndrade lägenheter.

Enligt detta förslag är såsom allmän regel stadgadt, att, därest nyttjanderätt till under hufvudgård lydande lägenhet är upplåten på viss tid, ej understigande fyrtionio år, och de å lägenheten uppförda byggnader tillhöra nyttjanderättshafvaren, skall denna äga, sedan upplåtelse-tiden tilländagått, lösa till sig lägenheten, där värdet af den till lägenheten hörande jord finnes understiga värdet af åbyggnaden. Pröfning huruvida dylik lägenhet må lösas utan tillstånd af hufvudgårdens ägare, samt värdering af lägenheten för bestämmande af löseskillingens belopp

må, på ansökning af nyttjanderättshafvaren, ske vid särskild förrättning. Beträffande lösesummans storlek är stadgadt, å ena sidan att vid värdering af lägenheten hänsyn icke må tagas till den förbättring jorden kan hafva vunnit genom arbete eller kostnad, som nedlagts därå af nyttjanderättshafvaren eller af föregående brukare, hvilkens rätt till lägenheten öfvergått å nyttjanderättshafvaren, utan att till grund för värderingen skall läggas jordens skick, då den från hufvudgården uppläts, såvidt sådant kan utrönas, och å andra sidan att, om vid lägenhetens upplåtande viss städja betingats eller årlig lega i penningar, arbete eller annat utfästs, det värde, som åsättes lägenheten, icke må understiga städjan eller legans kapitalvärde, uppskattadt enligt de i utsökningslagen i sådant afseende gifna bestämmelser.

Uppenbarligen skulle, därest ofvan åberopade lagförslag komme till genomförande, de olägenheter, som i motionen beröras, i afsevärd omfattning undanröjas. Motionären har emellertid med förevarande motion afsett, att under tiden, innan denna lagstiftning kunde blifva genomförd, en provisorisk lagstiftning i ämnet måtte komma till stånd; och har motionären inom utskottet framlagt ett af honom uppgjort förslag till en dylik provisorisk lagstiftning. Enligt detta förslag skulle, därest bebyggd lägenhet, lydande under hufvudgård i enskild ägo, är upplåten med nyttjanderätt och de å lägenheten uppförda byggnader tillhöra nyttjanderättshafvaren, Konungen äga förordna om expropriation af lägenhetens mark till betryggande af nyttjanderättshafvarens rätt och bästa.

Utskottet delar motionärens uppfattning om angelägenheten af att de åtgärder, som enligt hvad ofvan nämnts, måste anses nödvändiga för undanröjande af här onhandlade missförhållanden, skyndsammast möjligt vidtagas. Utskottet har dock icke ansett sig kunna utan föregående undersökning nu antaga ett lagförslag af den omfattning, som här är i fråga. Det vill synas, som borde hinder ej möta, att ofvan oförmälta författningsförslag åtminstone i de delar, som beröra här ifrågavarande ämnen, kunde, efter tilläfvarens erforderlig förändring eller omarbetning, i den närmaste framtiden genomföras. Skulle dock svårigheter möta att snarligen framlägga det eller de definitiva lagförslag, som finnas påkallade, lär det i allt fall böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter erforderlig undersökning och sakkunnig pröfning för Riksdagen framlägga de förslag i ämnet, eventuellt af provisorisk natur, som af Kungl. Maj:t kunna finnas för ändamålet nödiga och lämpliga.

Härvid synes jämväl böra komma under öfvervägande, huruvida icke, på sätt ock expropriationskommitténs förslag ock medgifver, sådan lös-

ningsrätt, som i torpkommissionens betänkande föreslås, lämpligen bör kunna utsträckas att omfatta äfven andra innehafvare af å ofri grund befintliga byggnader, än i nämnda förslag afses.

I hvarje fall är det angeläget, att den förevarande frågan snarligen af statsmakterna företages till afgörande; och torde densamma tilläfväntyras redan nästkommande år kunna föreläggas Riksdagen till pröfning.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen skyndsammast möjligt af förslag till lagstiftning om expropriations- eller lösningsrätt för beredande af möjlighet åt ägare af byggnader på ofri grund att förvärfva marken, hvarå byggnaderna äro uppförda.

Stockholm den 30 april 1912.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservationer:

dels af herrar af Ekenstam, von Baumgarten, Petersson i Lidingö villastad och Rogberg, som ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

dels ock af herrar Lindhagen och Persson i Norrköping, som anført:

Vi kunna ej ansluta oss till det af utskottet föreslagna uppskofvet, utan nödgas vidhålla motionens yrkande om en omedelbar provisorisk lagstiftning. Det är nämligen enligt hvad oss är bekant mångenstädes lägenhetshafvare som behöfva hjälp, för hvilka den eljest kommer för sent.

Ett särskildt talande exempel erbjuda just nu förhållandena under Krapperups fideikommiss, under hvilket lyder en stor landsbygd samt fisklägena Mölle, Arild, Lerhamn och Nyhamn. Bebyggarne i dessa fisklägen äga i allmänhet sina hus, men få arrendera jorden af fideikommiss-

sarien på tio år i sänder. Nu på våren har för de flesta, synes det, en sådan tioårsperiod utgått. Jordägaren har emellertid i ett slag mångdubblat afgälden 8 å 20 gånger mot förut, uppgifves det, och dessutom upptagit ytterligare strängare bestämmelser i kontrakten. Befolkningen befinner sig i ett nödläge och är förtviflad. I fideikommissbrevet stadgas, att fideikommissarien skall gentemot bönderna och fiskarne på godset förhålla sig »som en fader för sina barn och en kristen för sin nästa». Hur detta nu synes tillämpas, framgår af här i afskrift bifogade inlagor. (Se bilagorna A, B, C, D och E!)

Beträffande lösen för jorden ha vi följt bestämmelser i expropriationskommitténs förslag och torpkommitténs förslag. För en blifvande definitiv lagstiftning torde dock äfven andra bestämmelser kunna ifrågasättas.

De af oss föreslagna föreskrifterna för exproprierad marks upplåtelse och de förenklade bestämmelserna för expropriation äro i tillämpliga delar hämtade från expropriationskommitténs förslag.

På grund häraf och under erinran, att förut på senaste tider antagits provisoriska lagar i afvaktan på en definitiv lagstiftning (såsom norrländsk ägostyckningslag och upphäfvande af inmutningsrätten i de nordligaste länen) hemställa vi,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Lag

om expropriation i vissa fall af mark till bebyggda lägenheter å ofri grund.

1 §.

Är bebyggd lägenhet, lydande under hufvudgård i enskild ägo, upplåten med nyttjanderätt och tillhöra de å lägenheten uppförda byggnader nyttjanderättshafvaren, må Konungen efter ty här nedan stadgas förordna om expropriation af lägenhetens mark till betryggande af nyttjanderättshafvarens rätt och bästa.

2 §.

Expropriation enligt denna lag äger rum, där Konungen pröfvar omständigheterna skäligen påkalla jordens afstående. Sådana omständigheter skola särskildt anses föreligga, då jordägaren finnes hafva oskäligen upp-

sagt lägenhetshafvare eller fordra obilliga villkor för förestående ny upplåtelse eller enligt upprättat kontrakt betingat sig för lägenhetshafvaren oskäligt betungande villkor.

3 §.

Fråga om jords afstående kan hos Konungen väckas af hvarje statens myndighet och tjänsteman i orterna, kommun, municipalsamhälle, ledamot i kommunalnämnd, kyrkoherde eller nyttjanderättshafvaren själf. Konungen äge sedan efter omständigheterna förordna om jordens afstående till kronan eller ock till kommun eller municipalsamhälle, som därom gjort ansökan eller i anledning af annans ansökan förklarat sig villig öfvertaga jorden.

Mark, som sålunda förvärfvats af kronan, kommun eller municipalsamhälle, skall upplåtas till husägaren med tomträtt, om ej markägaren hellre vill sälja tomten till husägaren eller mellan dem träffas arrendeaftal rörande tomten. Sker försäljning, skall, om annat ej aftalas, köpeskillingen utgöras af den för tomten utgifna expropriationsersättning samt å tomten belöpande del af expropriationskostnaden; och varde afgiften för upplåtelse med tomträtt eller på arrende bestämd efter samma grund. Tvist om köpeskillings eller afgiftens belopp skall prövas af domstol.

4 §.

För mark, som exproprieras, skall erläggas lösen motsvarande ägendomens värde.

Vid värdering af lägenheten må hänsyn icke tagas till den förbättring jorden kan hafva vunnit genom arbete eller kostnad, som nedlagts därå af nyttjanderättshafvaren eller af föregående brukare, hvilkens rätt öfvergått å nyttjanderättshafvaren, utan skall till grund för värderingen läggas jordens skick, då den från hufvudgården uppläts, i den mån sådant kan utrönas.

5 §.

Kan ej öfverenskommelse träffas om lösen för den jord, som skall afstås, afgöres frågan därom af särskild nämnd.

Komma parterna öfverens om val af expropriationsnämnd, äge de bestämma, huru många och hvilka personer skola deltaga i nämnden; dock vare antalet alltid ojämnt. Eljest utgöres nämnden af fem personer,

af hvilka hvardera parten utser en samt de tre öfriga väljas af rätten, som ock bland de senare utser ordförande. Kunna flera medparter, som skola gemensamt utse ledamot, ej enas om valet, väljes äfven denne af rätten.

6 §.

I allt öfrigt, hvarom i denna lag rörande expropriationen ej särskildt stadgats, gälle i tillämpliga delar förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

7 §.

Erforderliga föreskrifter, utöfver hvad ofvan föreskrifvits, meddelas af Konungen.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet samt gäller tillsvidare intill den 1 juli 1915.

Bil. A.

Utdrag ur Krapperups fideikomissbref.

10:o) Sidst efterföljer Fideicommissinnehafvaren den inrättning, som jag igenom Guds välsignelse gjort, att ock ibland andra omständigheter Bönder och Fiskare med deras barn och dem de sjelf åstunda, framför någon främmande får städja deras gårdar och hus och på allt möjligst sätt befordra deras bästa; in summa förhåller sig som en fader för sina barn och en christen för sin nästa.

Bil B.

Utdrag ur utlåtande af Mölle municipalstämma till länets landskontor med anledning af inforrdadt utlåtande öfver förslaget om fastighetsregister för stad m. m.

Under de för Mölle municipalsamhälle nu rådande förhållanden ansåg sig stämman icke kunna afgifva något särskildt yttrande hvad angår ifrågavarande betänkande med förslag till förordning angående fastighetsregister för stad m. m.,

dock beslöt stämman att i svarsskrifvelsen förklara, huru samhällets förhållanden äro och att framhålla samhällets önskemål.

Mölle blef municipalsamhälle 1907 — jorden inom municipalområdet äges af Friherre N. Gyllenstierna å Krapperup och f. d. sjökaptten Johannes Elfversson å Bökebolet jämte den sistnämndes son N. J. Elfversson. För att icke samhällets invånare skall för såväl nu som i framtiden behöfva riskera att arrendeafgifterna för hustomterna skola af jordägarna kunna efter godtycke uppsättas så högt dem lyster, så är samhällets önskan — att, såvida de i Landskontorets skrifvelse omnämnda ändringar af eller tillägg till vissa lagparagrafer skulle afse frigörelse af jord till förmån för sådana eller liknande samhällen som Mölle — att dessa påpekade ändringar af lag eller tillägg till lag då måste träda i kraft. Såsom exempel på huru jordägarna här efter godtycke kan höja arrendeafgifterna för hustomterna kan nämnas att en person som 1911 betalat 3 kronor pr år nu måste betala 60 kronor för året.

Mölle municipalsamhälles önskan är, att samhället må erhålla rättighet att få expropriera hela det område som nu är upptaget till municipalsamhälle, så att hvar och en som det önskar kan erhålla rätt att inlösa den tomt hvarå hans hus står.

Mölle den 8 januari 1912.

TILL KONUNGEN.

Bil. C.

Undertecknade innebyggare i Mölle Municipalsamhälle vilja härmed till Kungliga Majestät framställa en underdånig anhållan, att Borgmästaren Herr Carl Lindhagens motion i Andra kammaren Nr 212 och daterad Stockholm den 26 Januari 1912 under denna nu pågående riksdag kunde godkännas, beslutas och omedelbart träda i kraft såsom lag. — — —

Såsom skäl för vår anhållan vilja vi i underdånighet framhålla: Arrendetiden är för oss alla utlupen och skola vi ha nya kontrakter på ytterligare tio års tid. Friherre Nils Gyllenstierna å Krapperups fideikommiss i Brunnby socken, Luggude härad af Malmöhus län äger nästan all jorden där våra hus äro byggda. Vi har haft kontrakt på jorden tio år i sänder. Nu skola vi som sagt är erhålla nya kontrakter på ytterligare tio år. Baron Gyllenstierna har haft tre sammanträden här i Mölle med oss, på så sätt att han delade samhället i tre delar med benämning A, B, C, för oss framlades nya kontrakter, som han där ville vi skulle underskrifva, detta gjorde vi icke, därför vi bad först få medtaga dem hem för att studera dem, samt att visa dem för våra hustrur och anhöriga. (Det är icke alla som äro läskunniga, och kunna icke så strax fatta innebörden af ett sådant kontrakt). Detta nekades oss, vi fick likväl en inblick af dessa nya kontrakter, och visade det sig att de voro betydligt annorlunda än de vi haft förut. I penningar visade sig höjningen vara från förut $1\frac{1}{3}$ öre kvadratm. nu 5, 9, 10, 20 30 och mera på kvadratm., förutom alla öfriga skyldigheter de nya kontrakterna för oss bestämma.

En handl. skulle betala 97 kronor pr år för en mycket liten tomt, som han bebyggt och där bott i många år, men han blef tillsagd om han lade ner sin handel skulle han få 65 kronors afdrag på arrendet. En gammal fiskare, c:a 70 år, betalar nu c:a 15 kronor årligen skulle höjas till cirka 100 kronor, och andra i samma proportion. En åkare som förut betalat 38 kronor skulle nu få betala 425 kronor. En fotograf som förut betalat 40 kronor skulle nu betala 1,200 kr. årligen i arrende för sin tomt.

Vi äro inga förmögna människor, utan äro vi i allmänhet fiskare och sjömän, som genom hårdt arbete sparat ihop en liten skärf, vi har på en vanlig strandmark arrenderat en liten tomt, som vi själfva rödjat, byggt oss ett hus, ditfört jord så att vi kunnat plantera träd och buskar. Vi har under många år försökt få hit turister hvilka bo hos oss. Detta har nu lyckats väl ty Mölle besökes årligen af flera tusen turister och det är af dessa vi ha vår utkomst, ty här finnes ingen industri, fisket har äfven under senare åren här blifvit klenit gifvande. Troligt till följd af utländska trawlare hvilka årligen hitkomma och skrapar hafsbottnen, och fördärfvande all yngel. Föröfrigt tager jordägaren procent på en del af den fisk vi föra i land, 4 sill på hvarje val och 5 % på en fångad ål, han begärde mycket mera än 5 % men då ingen främling ville ge mera så stanna det vid 5 %. Vi äro i stort behof af hjälp ty annars gå vi förlorade gent emot en så mäktig jordägare. Vi äro nu genom tidningsannonser anmodade att emellan den 21—26 dennes komma till honom och underskrifva våra kontrakter. Annonsern lyder så här:

»Härigenom tillkännagifves att de innehafvare af lägenheter under Krapperrups fideikommiss i Mölle fiskeläge, hvilkas arrendekontrakt nu upphört att gälla, kunna erhålla nya kontrakt enligt förut delgifna grunder antingen å Krapperrups gårdskontor den 22 och 23 innevarande april mellan kl. 10 f. m. 4 e. m. eller ock å Helsingborgs Juridiska byrå Norra Storgatan 14 Helsingborg, den 24 och 25 innevarande april mellan kl. 11 f. m. och 4 e. m. Krapperrup den 17 april 1912.

N. Gyllenstierna

Vi förstå rätt faran af att uraktlåta underskrifva dessa nya kontrakter, men kunna icke underskrifva dessa icke så mycket för den kontanta penningen som för de §§ i dessa kontrakter. Vi väntar nu att bli uppsagda, och utvräkta från våra hem, vi stå maktlösa och skydd finnes icke för oss, vi känner baronen, han skyr inga medel, vi har ett färskt minne från i fjol höstas, då han med myndigheternas hjälp utvräkte en gammal 70 års änka från bostaden det var sorgeligt se huru två polismän måste bära henne ut ur lägenheten, hon hade bott där sedan sitt 17 år och fäst sig vid detta hem. Hon hade bedt för sig att få bo kvar men baronens hjerta bevekades icke däraf.

Ett andra exempel, en gammal man Ola Pettersson som i tidigare år af Baronerna fick arrendera några tunland icke odlad jord på Kullaberg ibland hallar och morasser, han lät på denna jord bygga sig ett boningshus och stallbyggnad, odlade upp denna arrenderade jord så att den blef fruktbar, att den kunde ge honom sitt lefvebröd. Ola Pettersson gifte sig och så länge de båda voro krya skötte de sin jordbit som om det varit deras egen. Men så blefvo de båda gamla, deras barn reste bort och de kunde ej mera sköta sin jord, beslöto de

därför sälja sina byggnader, de fingo en köpare, en dansk turist, han ville betala 1,800 kr. för dem men Baronens ville icke ha någon dansk så fick de en hederlig svensk förmögen handl. denne ville betala 1,500 kr. för byggnaderna, men icke denna godkändes af Baronens. Då bad Pettersson Baronens köpa den hvilket han gjorde för 1,000 kr. Hvilken uppmuntran för dessa gamla människor som för jordägaren nedlagt en mansålder på hans ouppodlade jord, gjort denna fruktbar och sedan utan vidare lämnat den till sin egare. Här behöfves i sanning hjälp så att ärliga arbetssamma meniskor icke af hänsynslösa jordegare bli förtryckta.

Vi behöfva vårt svenska folk hemma, men förtryck drifver dem att emigrera. Vi ha nu ej annat att göra än afvakta händelsernas gång här på Mölle mellan Baronens och oss. Någon hjälp genom lagens ingripande känna vi ej till. Men vi hoppas likväl att riksdagen måtte nu besluta i enlighet med Lindhagens provisoriska motion. Sänder en afskrift af ett äldre kontrakt, de nyare äro något hårdare.

Med underdånig vörndnad för vår Konung tecknar vi Mölle den 22 April 1912.

(56 underskrifter af sjömän, fiskare, änkor, handtverkare, stenarbetare, handlande m. fl.).

Flera namn kunde skaffats men detta torde väl vara bevis nog, f. ö. är en stor del sjökaptener och folk på sjön nu. Sänder äfven 2 exemplar af de nya hyreskontrakten, jämte en tidningsnotis af den $11\frac{1}{4}$ som varit införd i ortstidningen.

D. S.

Bil. D.

TILL KONUNGEN.

Undertecknade, innebyggare i Arilds fiskläge i Skåne, som samtliga äro innehafvare af hus eller lägenheter å ofri grund, tillhörande Krapperuds fideikomiss, få härmed i underdånighet uttala vårt varma och lifliga instämmande i den motion (Nr 212) som väckts vid innevarande riksdag af herr Carl Lindhagen, och hvari hemställes att en provisorisk lag måtte beslutas, som gifver rätt för stat eller kommun att i skäligen fall genom expropriation förvärfva marken till lägenheter på ofri grund då byggnaden men ej marken tillhör lägenhetshafvaren.

Så länge jordägaren, såsom ända hittills i allmänhet varit fallet, nöjt sig med att begära en skälig och rimlig årlig afgäld af lägenhetshafvaren, ha icke olägenheterna af det nuvarande förhållandet, att vi ej själfva äga den mark, hvarå vi eller våra förfäder byggt hus och hem, kännits så synnerligen svåra. Men då det nu vid de mångåriga kontraktens utgång plötsligt visar sig att af de flesta af oss begäres i förhållande till våra små och torftiga inkomster rent orimliga årliga afgälder för markens innehaf, afgälder som vi icke se oss någon möjlighet att erlägga, så synes statsmakternas snara ingripande vara nödvändigt, om vi ej slutligen skola drivas att gå från hus och hem och falla fattigvården till last.

Om de af oss begärda afgälderna vore för jordägarens ekonomi behöfliga, så finnes ju åtminstone en förmildrande förklaring till de oskäligen anspråk som nu ställas på oss fattiga fiskare. Men så synes ingalunda vara fallet. Samma jordägare, som söker pålägga oss dessa flerdubbelt ökade afgälder, låter just nu tvärs öfver hela Kullanauset uppföra ett stängsel för åtskilliga tusental kronors kostnad, utan annat ändamål än att innesluta sina rådjur och harar på Kullanauset. Med dylikt för ögonen synes värligen knappast något förmildrande ljus kunna kastas öfver det godtycke, som tillämnas hans gamla fattiga fiskare, påminnande om de medeltida feodalherrarnes uppträdande mot sina underhåfvande.

Obemädlade som vi alla äro, se vi oss ingen möjlighet att bortflytta våra hus till egen torfva, ej heller äga vi medel att köpa egna hem, om också jord därtill erbjödes, utan vi äro fullständigt i jordägarens händer, som synes ha i sin makt att pålägga oss hvilka villkor och jordafgälder, som han behagar, med resultat att vi slutligen måste gå från det lilla vi genom mångårigt, ofta farligt och uppsplitande arbete förvärfvat.

Det synes vara hög tid för statsmakterna att göra något till vårt skydd, då såsom här är fallet, ett helt fiskläges befolkning hotas i sin existens af den enväldige jordägaren. Vi våga fördenksull vördsamt och ödmjukt bönfälla att Eders Kungl. Maj:t täcktes göra allt hvad som är möjligt för åstadkommande af en sådan lag, som i den nämnda motionen föreslås.

Arilds den 23 april 1912.

Underdånigst

(42 underskrifter af sjömän, fiskare, änkor m. fl.)

Bil. E.

Telegram till Borgmästaren Carl Lindhagen.

Mölle ³⁰/₄ 1912.

På baron N. Gyllenstiernas å Krapperup order blefvo i går i Mölle municipalsamhälle 79 familjer uppsagda att omedelbart afflytta. Här icke Sveriges Regering eller Riksdag makt att skydda landets barn, äro vi svenska män och kvinnor tvungna att acceptera och underskrifva allt hvad en hänsynslös jordägare kan önska påtvinga oss, och om vi icke vill eller kan acceptera onaturliga kontraktsförslag, kan och skall vi då vråkas från våra egna hus och hem och därigenom tvingas att emigrera för att i främmande land söka oss ett nytt fosterland, kan ingenting göras för att rädda oss? Haf, den godheten att uppläsa detta telegram i Riksdagen!

På folkets vägnar

A. B. Unger,
polisuppsyningsman, Mölle.